

implementation of the State Budget of Ukraine: the income and expenditure and lending, the third stage - Amendments to the Law of Ukraine On State Budget - considered auxiliary or optional. The comparative analysis of the revised rules of the Budget Code of Ukraine and the Budget Code of the Russian Federation. Conclusions and Suggestions for improving the legislation of Ukraine in the implementation of the State Budget of Ukraine.

Key words: State Budget of Ukraine, budget execution, the principles of budget execution of the State Budget of Ukraine for revenues of the State Budget of Ukraine for spending and lending, amending the Law of Ukraine On State Budget

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8.07.2010 р. №2456-IV (з наст. змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.
2. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7.10.2010 р. №2591-VI (з наст. змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.
3. Бюджетное право: учебное пособие / Под. ред. М.В. Карасевой. – М.: Ексмо, 2010. – 320 с.
4. Харенко М.В. Правові основи виконання Державного бюджету України: автореф. дисс. ... к.ю.н. К., 2001. – 16 с.
5. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент, Моя книга, 2006. – 448 с.
6. Якимчук Н.Я. Розпорядники бюджетних коштів: система та правовий статус: Монографія. – Чернівці: Видавництво Чернівецького національного університету, 2009. – 647 с.
7. Комментарий к Бюджетному кодексу Российской Федерации (постатейный) /Л.Л. Арзуманова, Н.М. Артемов, Е.М. Ашмарина [и др.]; под ред. Е.Ю. Грачевой. – М.: Проспект, 2009. – 576 с.
8. Кузьмина А.В. Правовые вопросы исполнения бюджета в Российской Федерации: автореф. дисс. ... к.ю.н. М., 2004. – 16 с.
9. Бюджетний кодекс України. Науково-практичний коментар: станом на 1 берез. 2011 р. / за ред. Л.К. Воронової, М.П. Кучерявенка. – Х.: Право, 2011. – 608 с.
10. Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861- VI (з наст. змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.

УДК 330.131.7

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМ РИЗИКОМ В МЕТАЛУРГІЙНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ

Гончар В.В., к. е. н., доц. ДВУЗ Приазовський державний технічний університет

Камнєва І.О., аспірантка ДВУЗ Приазовський державний технічний університет

Актуальність. Однією з актуальних проблем у сучасних соціально-економічних умовах є розробка механізмів еколого-економічного управління підприємством, зокрема, формування стратегії управління екологічним ризиком у його рамках.

Зростаюча заклопотаність щодо якості середовища проживання загощила увагу підприємств до можливих екологічних наслідків діяльності. Підприємства повинні виявляти ці наслідки, знижувати, а по можливості повністю усувати їх негативний результат. Для чого необхідно, з одного боку, створити на підприємстві відповідну базу для обґрунтування і розробки екологічної стратегії, а з іншого - забезпечити зацікавленість персоналу підприємства в успішній реалізації даної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань управління екологічними ризиками освячена в роботах А. Рагозіна, Дж. Фіксела, Е. Мушик, П. Мюлер, Є.С. Дзекера, І.К. Дібобеса; М.І. Дзлієва; В.Ф. Журавльова; В.К. Іванова; Б.І. Ізмалкова; Л.А. Ільїна; А.В. Кисельова; К.Я. Кондратьєва; Б.І. Кочурова; Ю.І. Москалева; В.В. Петрова; Н.Н. Потрубача; А.І. Субетто; І.В. Філюшкіна; А.Ф. Циба та інші.

Постановка завдання. Метою цієї статті є обґрунтування теоретичних положень і розробка стратегії управління екологічним ризиком підприємства.

Результати дослідження. Промисловість є однією з провідних галузей економіки, яка утворює фундамент науково-технічної трансформації, економічного зростання і соціального прогресу суспільства. Разом з іншими галузями економіки вона здійснює визначальний вплив на соціально-економічну ситуацію в країні, забезпечуючи реалізацію національних інтересів в умовах глобалізації.

Безперечним є факт значних диспропорцій між темпами економічного розвитку металургійних підприємств і темпами техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Існуючі методики проведення статистичних досліджень практично не враховують ту обставину, що забруднення довкілля має кумулятивний характер і супроводжується значними ефектами біфуркації, адже економічні та екологічні системи в сучасних умовах отримують нові не прогнозовані якості при незначних змінах в обсягах прибутку та забруднюванні навколишнього середовища. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває проблема формування ефективної системи управління ризиками на підприємствах металургійної промисловості.

Екологічна проблема поставила людство перед вибором подальшого шляху розвитку: чи бути йому як і раніше орієнтованим на безмежне зростання виробництва, або це зростання повинне бути узгоджено з реальними можливостями природного середовища і людського організму. Екологічна ситуація, що виникла, не є типовою, тому ці питання вимагають філософського підходу до їх осмислення.

По-перше, вона стосується не окремих людей чи їх об'єднань, а всього людства в цілому. По-друге, незвичайні темпи розвитку подій; вони випереджають можливості їхнього пізнання. По-третє, проблема не може бути вирішена простим застосуванням силових засобів, як це найчастіше було колись. Види діяльності, обов'язкові для існування людей, повинні бути ретельно продумані з урахуванням екологічно не навантаженого режиму у відношенні як до природних ресурсів, так і до людського здоров'я.

Для обґрунтованого прийняття рішень необхідно виявити всі можливі в процесі здійснення даного рішення види ризику. Якщо ризик буде виявлений, то у відношенні його можна знайти метод обмеження (або відмовитися від такого ризику), а проігнорований або невиявлений ризик може мати катастрофічні наслідки [3].

У січні-березні 2011 р. від стаціонарних джерел забруднення в повітря поступило 1,1 млн.т. шкідливих речовин, на 59,6 тис.т, або на 5,5% більше, ніж за відповідний період попереднього року. У сумарній кількості шкідливих речовин, що поступили в атмосферу, викиди метану і оксиду азоту, які належать до парникових газів, складали відповідно 213,0 та 3,7 тис. тонн. Окрім цих речовин, в I кварталі 2011 р. в атмосферу було викинуто 53,0 млн.т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату[4].

Внаслідок великого практичного значення виконання природоохоронних вимог на рівні підприємства перед його керівництвом постає завдання розробки екологічної стратегії, що сприяє формуванню «стратегічних екологічних потенціалів що забезпечують екологічну ефективність підприємства і в майбутньому. Причому мова повинна йти як про зниження екологічних потенціалів ризику, так і про створення екологічного потенціалу успіху. У свою чергу, для успішної реалізації екологічної стратегії підприємству необхідно розробити спеціальний інструментарій, що включає в себе нормативні, стратегічні і оперативні елементи.

Нормативний рівень повинен передбачати розробку правил екологічної поведінки підприємства, які визначають загальні обов'язки підприємств щодо додержання екологічних вимог.

Стратегічний рівень передбачає інтеграцію нових екологічних цілей вже застосовуються на практиці системи стратегічного планування, управління і контролінгу.

На оперативному рівні може використовуватися цілий ряд інструментів, найважливішими з яких можуть бути розрахунок потоків матеріалів і енергетичних потоків, бухгалтерський облік відходів, а також екологічні індикатори, за допомогою яких визначається і контролюється екологічна ефективність діяльності підприємства.

Визначення всіх складових представленої моделі важливо з точки зору поняття взаємозв'язку між окремими її модулями. Кожен елемент системи повинен бути визначений через інші її елементи. Реалізація екологічної концепції на основі такої моделі базується на розподілі локальних цілей: визначення рівня екологічних складових і норм стратегії діяльності на нормативному рівні, який залежить від системи цінностей організатора і ступеня важливості для нього екологічної проблеми.

Інтеграція екологічних аспектів у всі сфери діяльності підприємства зумовила необхідність використання при вирішенні екологічних проблем стратегічного підходу, який є обов'язковим чинником конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах. Даний підхід висуває особливі вимоги до всіх етапів стратегічного управління: аналіз середовища, визначення місії і цілей, вибір стратегії, виконання стратегії, оцінка і контроль виконання.

Рішення щодо вибору пріоритетів економіко-екологічної стратегії визначають обсяг і спрямованість економіко-екологічної діяльності на оперативному рівні управління, тобто на місці безпосереднього здійснення природоохоронних дій.

У залежності від ступеня врахування екологічних вимог і норм стратегії діляться на пасивні і активні. Пасивна екологічна стратегія обмежується виконанням існуючих екологічних законів, стандартів, нормативів. Активна екологічна політика підприємства і відповідна їй стратегія полягають у тому, що суперечності між економікою і навколишнім середовищем вирішуються на більш глибокому рівні, природоохоронні імперативи розглядаються як шанс змінити продукт, технологію, підняти рівень компетенції персоналу і т. д. Процес управління підприємством в цілому організується таким чином, щоб ринкові, комерційні та природоохоронні, як і соціальні, цілі були узгоджені.

Алгоритм стратегії управління ризиком заснований на логічних операціях вибору напрямку дій залежно від виконання критеріїв прийнятності величини і ціни екологічного ризику.

1. Якщо оцінка величини екологічного ризику показує, що він малий в порівнянні з нехтує малим рівнем ризику, то екологічний ризик приймається нехтує малим і подальші кроки не обов'язкові.

2. Якщо ризик опиняється в діапазоні між нехтує малим і гранично допустимим, то на основі оцінки ризику проводиться розрахунок ціни екологічного ризику. Якщо вона задовольняє заданим вимогам, то подальші заходи не плануються.

Якщо ціна екологічного ризику перевищує прийнятний рівень, то необхідно реалізувати заходи, направлені на зниження ризику і запобігання збитку. Якщо реалізація планованих заходів приведе до зниження ціни екологічного ризику до прийнятного рівня, то завдання по управлінню ризиком вирішене.

3. Якщо екологічний ризик в результаті оцінки перевищив гранично допустимий рівень, то необхідно: а) оцінити заходи щодо підвищення технічної безпеки техногенного об'єкту, направлені на зниження вірогідності реалізації несприятливих ефектів (основний напрям); б) оцінити ефект від підвищення захищеності об'єктів довкілля (додатковий напрям). В разі досягнення прийнятного рівня екологічного ризику залежно від його величини реалізується або перший або другий варіант.

Аналізуючи дані проведеного дослідження екологічних ризиків, можна представити такі результати: природа походження екологічних ризиків підприємств в основному має чітко виражений техногенний характер (85%), природні чинники виникнення ризику становлять 10%, соціальний чинник представлений лише 5%.

Підприємство, яке орієнтоване на стратегічну конкурентоспроможність, повинно аналізувати й враховувати екологічні фактори, тенденції їх впливу. Під функцією управління розуміють відоскоблений вид управлінської праці, що виникає на основі її поділу всередині процесу управління. Функція управління - це будь-яка дія, що здійснюється в системі управління і спрямована на зміну стану об'єкта управління відповідно до поставленої мети[1].

Можна виділити два основних варіанти базової маркетингової екологічної стратегії підприємства:

- адаптивна маркетингова екологічна стратегія. Вона передбачає гнучке реагування підприємства на зміну значення екологічних властивостей товару для споживачів. В таких випадках підприємство не пропонує суттєвих товарно-екологічних інновацій ринку, воно скоріше за все намагається рухатися в своїй товарній політиці синхронно змінам ринку. Підприємство виступає не стільки ініціатором екологічного вдосконалення продукції, скільки імітатором того, що вже зробили в екологічному вдосконаленні продукції інші компанії. Це обережна стратегія, яка не пов'язана з інноваційними діями, з випередженням;

- експансіоністська маркетингова екологічна стратегія. Вона є більш ризикованою стратегією, тому що орієнтована на суттєве вдосконалення екологічних властивостей товарної пропозиції, й навіть на створення екологічних товарних інновацій. Підприємство – суб'єкт екологічної товарної пропозиції – певним чином створює ринок (сегмент, нішу) під свою продукцію[6].

Виходячи зі світового досвіду та системного аналізу екологічних проблем металургійного комплексу стратегічні напрямками діяльності у цій галузі:

- комплексна структурна перебудова галузі;
 - підвищення ефективності використання сировинних та енергетичних ресурсів до світового рівня;
 - зниження частки продукції, що її отримують у мартенівському виробництві, і розширення використання конверторного її виробництва;
 - перехід на екологічно чисті технології в головних ланках виробничого ланцюга металургійного циклу.
- Програма розв'язання екологічних проблем металургійної промисловості має передбачати:
- проведення поглибленого екологічного аудиту на всіх металургійних комплексах України;
 - розроблення екологоорієнтованих критеріїв структурної перебудови металургійного комплексу України, яка б ґрунтувалася на результатах аудиту металургійної промисловості;
 - розроблення програми першочергових заходів у металургійному комплексі з метою зменшення кількості викидів твердих часток у повітря та поліпшення якості довкілля;
 - удосконалення нормативно-методичних засобів регулювання викидів забруднюючих речовин металургійної промисловості;
 - розроблення та впровадження механізму узгодження рівня допустимих викидів з темпами модернізації технологій і структурної перебудови в металургійній промисловості;
 - реалізацію комплексу програм з переробки та утилізації твердих відходів.

Проблема безпеки в екологічній сфері може бути вирішена лише при комплексному вживанні заходів правового, організаційного, еколого-економічного, інженерно-технічного і іншого характеру забезпечення:

- промисловій (а точніше техногенною) безпеці самого підприємства (від внутрішніх погроз);
- техногенній безпеці довкілля (зокрема, від погроз техногенного характеру з боку підприємства);
- екологічній безпеці підприємства.

Пропонується використання стратегії управління екологічними ризиками, яка враховує три основні інструменти впливу на їх зменшення: економічні, технічні та нормативно-правові.

Впливаючи на суспільне виробництво, екологічні фактори впливають на конкурентоспроможність підприємств і товарів. Екологічні фактори конкурентоспроможності товару залежать від нецінової конкуренції, яка пов'язана з поліпшенням якості і екологічною чистотою продукції, а також більш низьких ресурсно-екологічних витрат у процесі виробництва.

Доцільність екологізації технологій або товарів в умовах ринку може бути визначена за допомогою системи наступних показників:

- Мобільність екологічної капіталізації виробництва певного виду товару, яка визначається тривалістю періоду, протягом якого підприємство може екологізувати виробництво або налагодити випуск більш екологічно чистого товару;
- Еластичність екологічних витрат на екологізацію товару або виробництва до загальної суми витрат;
- Еластичність попиту на екологічно чистий товар за ціною;
- Еластичність екологічної капіталізації виробництва за ціною товару;
- Еластичність капіталізації виробництва екологічно чистого товару за ціною.

Концепції управління екологічними ризиками враховує три основні інструменти впливу на їх зменшення: економічні, технічні та нормативно-правові.

Враховуючи технічні, економічні та нормативно-правові інструменти даної концепції очікується наступний результат:

- Зниження викидів в атмосферне повітря;
- Зниження скидання забруднених стічних вод у поверхневі водойми;
- Збільшення рівня утилізації токсичних відходів;
- Підвищення рівня економічної безпеки та екологічної надійності господарської діяльності підприємств та навколишнього середовища;
- Зменшення випадків онкологічних захворювань;
- Оптимізація структури енергетичного сектору в результаті збільшення обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю.

Висновки. Стратегія розвитку підприємства не може бути сформована без повного врахування факторів глобалізації та глобальної конкуренції, які впливають і впливатимуть у майбутньому. У подальшому практична реалізація запропонованої стратегії потребує перегляду ключових орієнтирів у системі управління процесами розвитку підприємств, створення системи індикаторів екологічної спрямованості розвитку, в якій оптимальним чином поєднуються економіко-екологічні інтереси виробників і споживачів.

РЕЗЮМЕ

В роботі розглянутий алгоритм стратегій управління ризиком підприємства, запропоновані стратегічні напрями діяльності у екологічному аналізі, запропонована стратегія управління екологічними ризиками.

Ключові слова: стратегія підприємства, екологічний ризик, управління, концепція.

РЕЗЮМЕ

В работе рассмотрен алгоритм стратегий управления риском предприятия, предложены стратегические направления деятельности в экологическом анализе, предложена стратегия управления экологическими рисками.

Ключевые слова: стратегия предприятия, экологический риск, управление, концепция.

SUMMARY

In this paper the algorithm of the enterprise risk management strategies have been proposed in the strategic direction of the environmental analysis, propose a strategy for the management of environmental risks.

Keywords: enterprise strategy, environmental risk management concept.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Герасимчук В. Стратегічне управління підприємством: Графічне моделювання: Навч. посіб./ Василь Герасимчук.: М-во освіти України. Київський нац. екон. ун-т. - К.: КНЕУ, 2000. - 360 с.
2. Деева Н.Э. Формирование экологической политики как элемент стратегического планирования предприятий // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2000. - №4. – С.21-23.
3. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности/М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 224 с.
4. Державна служба статистики України - [електронний носій] - <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Попова О. Ю. Концептуальні засади управління екологічною спрямованістю розвитку підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2010. № 6 (108). – С. 182-188.
6. Якубовский Н., Новицкий В., Киндзерский Ю. Концептуальные основы стратегии развития промышленности Украины на период до 2017 года // Экономика Украины. – 2007. № 11. - С. 4-20.
7. В. Ярчак. Про екологічний ризик джерел підвищеної екологічної небезпеки // ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ. –. 2009. Вип. 48. С. 209–215.

УДК 338 (477)

ОБГРУНТУВАННЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Диха М.В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і підприємництва, Хмельницький національний університет

Постановка проблеми. Питання про роль держави в системі соціально-економічних відносин – одне з ключових у практиці господарського життя. Концепції щодо ступеня участі держави в економіці активно обговорюються упродовж багатьох років.

Історія людської цивілізації не дає прикладів економіки, що була б вільною від держави, хоча ступінь і форми втручання держави в економіку завжди були різними та залежали від певних факторів. Серед основних з них – тип економічної системи, що являє собою особливу, певним чином упорядковану систему взаємодії між суб'єктами національної економіки.

Зміни у суспільстві супроводжуються змінами в уявленні про роль держави в економічному і соціальному розвитку держави. Сучасні світогосподарські процеси спонукають учених шукати відповіді на питання: яку роль повинен відігравати інститут держави, якими повинні бути головні сфери державного впливу, що і обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів досліджували представники різних напрямів економічної думки: Дж. Кейнс, М. Фрідмен, Ф. Перру, М. Альберт, К. Ротшильд, К. Ерроу, Г. Зонненшайн. Державне управління як системне суспільне явище, проблеми державного регулювання економіки висвітлюють у працях вітчизняні та зарубіжні науковці сучасності, зокрема, такі як: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, А. Гальчинський, Л. Головка, Л. Дідківська, І. Михасюк, С. Мочерний, П. Надолішний, В. Орешин, Д. Стеченко, Л. Ходов. Але сучасні реалії обумовлюють необхідність подальших досліджень із зазначених проблем.